

www.knjizaraodisej.rs

НЕВЕНА ВИТОШЕВИЋ

СРПСКЕ КРАЉИЦЕ

СРЕДЊОВЕКОВНЕ ВЛАДАРКЕ И СВЕТИТЕЉКЕ

ДОБРО ЧЕТЕ

www.knjizaraodisej.rs

www.knjizaraodisej.rs

Наш средњи век изродио је изванредну галерију женских личности, која се више није поновила у српској историји.

*Марија Маја Д. Недељковић
(из књиге *Благоверна Јелена Лазарева Балшић*)*

НЕВЕНА ВИТОШЕВИЋ

ВРПСКЕ КРАЉИЦЕ

СРЕДЊОВЕКОВНЕ ВЛАДАРКЕ И СВЕТИТЕЉКЕ

www.knjizaraodisej.rs

Илустрације: Василије Ђеклић

ДОБРОДЕТЕЉ
2024.

СРПСКЕ СРЕДЊОВЕКОВНЕ ВЛАДАРКЕ И СВЕТИТЕЉКЕ

У овој књизи представиће нам се девет најзначајнијих српских средњовековних владарки.

Већину њих је Српска Православна Црква прогласила светитељкама.

Живот на владарском трону није увек бајковит, како би се у први мах могло помислити, напротив – често је веома сложен и тежак, нарочито у средњем веку. Али, био је и узвишен и чудесан.

Иако је средњи век доба патријархата, што значи да мушкарци владају и у свему воде главну реч, ипак је свака од ових изузетних жена играла значајну улогу у нашем политичком и културном животу. Неке од њих су и те како учествовале и у самом управљању земљом, па чак и војевале на бојном пољу.

Сви знамо за француску јунакињу и светицу с почетка 15. века – Јованку Орлеанку, али и не слутимо да је у нашем 14. веку царица Јелена, раме уз раме с царом Душаном, одлазила у војне походе, као и да је Јелена Балшић, поставши удовица, у пуној ратној опреми предводила српску војску.

Средњовековне владарке о којима се овде говори све одреда су биле необично јаке, образоване и мудре жене. Упркос недаћама које су их сналазиле, њихова вера у Бога и Његову Премудрост била је задивљујуће снажна.

Оне ће нам испричати своје животне приче, захваљујући којима ћемо боље упознати њих и њихово доба. Та „казивања“ заснована су на историјским изворима, али су, због оскудности података, на неким местима дограђена на основу онога што нужно (или вероватно) проистиче из грађе коју имамо о њима.

Верујем да ће нас њихови херојски и богоугодни животи обогатити и помоћи нам да будемо бољи и јачи људи; да са више снаге и љубави служимо добробити својих породица и свог народа.

Српске средњовековне владарке припадају једном, по много чему засебном свету – издвајају се у односу на владарке других времена. Својом снагом, вером, даровитошћу и надасве племенитошћу, оне граде задивљујућу женску средњовековну духовну вертикалу, на коју можемо бити истински поносни, као на извор непресушног охрабрења и надахнућа.

www.knjizaraodisej.rs

АНА

www.knjizaraodisej.rs

МАЈКА СВЕТОГ САВЕ

(Претпоставља се да је рођена 1113, а овај свет је напустила 3. јула 1199.)

Нме ми је Ана; супруга сам једног од најзначајнијих српских владара – великог жупана Стефана Немање. Живели смо у граду Расу, у 12. веку, у времену од пресудне важности за српски народ, Цркву и културу. Немања је ујединио српске земље у јединствену државу. Нас двоје смо зачетници велике владарске династије Немањића.

Мајка сам првог српског архиепископа – Светог Саве, оснивача Српске Православне Цркве, који се, с Божјом помоћи, изборио за црквену самосталност (аутокефалност).

Родила сам и првог крунисаног краља лозе Немањића – Стефана Првовенчаног, чији потомци су сви српски владари, закључно с царом Душаном Силним и његовим сином царом Урошем.

Родила сам и великог жупана и дукљанског краља Вукана, чији су најпознатији потомци кнез Вратко (у народној поезији Југ-Богдан, са својих девет синова – девет Југовића) и његова кћерка кнегиња Милица, жена кнеза Лазара, као и њихова деца, од којих су српским земљама владали деспот Стефан Лазаревић и Јелена Балшић Косача, а такође и Стефанов и Јеленин сестрић, деспот Ђурађ Бранковић.

О мени се мало зна. У једној средњовековној књизи каже се да ни по чему нисам заостајала у врлинама за мужем својим. Неки историчари претпостављају да сам била Српкиња, док други тврде да сам француска, грчка, бугарска или руска принцеза.

Историчари нагађају и колико смо Немања и ја женске деце имали и где су се наше кћери поудавале. Углавном се претпоставља да смо имали три кћерке; зна се само да се једна од њих звала Вука (у монаштву Јефимија).

У доба непрестаних ратова и борби за опстанак, у средњовековном патријархалном друштву све је усмерено ка бранитељима породице – мушкарцима. Они се од малих ногу уче да рукују мачем, јашу коња, у трку копљем погађају мету... Чим стасају у младиће, они крећу у бојеве у којима многи бивају рањени, а неки се од њих никада и не врате кућама. Зато су у наше доба мушкарци били толико поштовани и слављени, о њима се говорило и писало, док о женама нема много забележених података.

Сматрало се да су мушкарци по природи храбри и неустрашиви, да су и физички и духовно јачи од жена, а на жене се гледало као на слабе и плашљиве. Жене су у средњем веку биле потпуно посвећене својим заштитницима – мужевима, синовима, уопште породици. Када би ратници отишли у бојеве, жене би обузимала велика стрепња за њихове животе, али и за опстанак свих оних који нису способни да носе оружје, као и за свој лични живот. Како су се у то доба вести споро преносиле, жене су после појединих битака, нарочито оних у удаљенијим крајевима, данима и месецима живеле у великој неизвесности.

Након смрти мужава, своју неугасиву верност обично су изражавале тако што су одлазиле у манастире и тамо се посвећивале Богу и молитвама за све људе, облачећи монашку ризу.

Од тога одакле сам дошла на српски двор, много је важније какве сам плодове српском роду оставила. Син Божји, Исус Христос, рекао је да ће људи бити препознати по плодовима својим.

www.knjizaraodisej.rs

А има ли лепшег плода но родити и подићи добро дете?! Па још ако то дете постане и светитељ, шта једна мајка више може да пожели! Божја милост мени даде да родим величанственог српског светитеља – Светог Саву!

Растко, како се звао пре монашења, био је наш најмлађи син, рођен знатно после осталих синова и кћери. Немањи је већ било шездесет две, мени исто толико. Многе значајне личности родиле су се у старијих родитеља, па тако и Света дева Марија, Мајка Исусова и велики светитељ Јован Крститељ. У зрелом добу боље увиђамо колико је значајно и моћно Божје Присуство у нашим животима и колико је важно да човек у свему поступа по Божјим законима и призива Божју Премудрост да води сваки његов корак и сваку његову мисао. Растка сам много више од остале деце учила да се обраћа Богу и препознаје у свом срцу тихи глас Господњи, слуша Га и Њиме бива вођен.

Стасавши у петнаестогодишњег момчића, добио је, као наш најмлађи принц, Захумље (Хум) на управу. Нису га привлачиле забаве и дворска раскош, већ је читао богоугодне књиге, постио, молио се, присуствовао богослужењима и обилато даривао сиротињу. Пошто наврши седамнаест година, онај Божји глас у срцу позва га да напусти родитељски дом, крене за Њим на Свету Гору Атонску и посвети цео свој живот Божанској Премудрости и Љубави.

Када увидесмо да се из лова не враћа, а био нам је рекао да иде у лов, Немања и ја се препадосмо па посласмо војску да га тражи и кући врати. Пошто сазнадосмо да се кришом, мимо наше воље, замонашио, у првом часу би нам жао што је наш љубљени најмлађи принц оставио сва земаљска блага и изабрао Царство Небеско. Али, како је време пролазило, ми смо све више и сами ишли његовим стопама, схватајући да је највеће благо – у човековом срцу, у доброту и љубави за све људе и сва бића под капом небеском.

Пред крај живота, Немања и ја осетисмо како и нас тихи Божји глас све више призива Себи, а онда нас и Сава позва да сва земаљска блага заменимо за узвишени мир манастирски, па се и ми замонашисмо на велики празник Благовести. Немања оде најпре у своју задужбину – Манастир Студеницу, који је подигао на левој обали речице Студенице, у близини њеног ушћа у Ибар. Ту доби на монашењу име Симеон. Затим отпутова код Саве на Свету Гору, где заједно обновише запустели Манастир Хиландар.

Ја се запутих у нашу другу задужбину, женски Манастир Пресвете Богородице у Куршумлији, близу Топлице, и добих монашко име Анастасија. Тако сам последњих пет земаљских година проживела као монахиња.

Након Немањине смрти, његови земни остаци замирисаше, из њих поче да се точи миомирисна течност која се назива свето миро – што је нарочит знак велике Божје милости. Слично се догоди и с мојим телом, похрањеним у Студеници. Немању прогласише Светим Симеоном Мироточивим, а мене Светом Анастасијом. Српска Православна Црква прославља ме сваког 3. јула.

Касније и наши синови, Сава и Стефан, као и многи потомци, беху проглашени за светитеље, због чега се наша владарска лоза назива Светом лозом Немањића. Сваки 27. јануар посвећен је мом сину Светом Сави. Све га српске школе тада прослављају као своју школску Славу.

Запамти, немогуће је подићи већу грађевину, лепшу задужбину, значајније дело, но када једна мајка успе да одгаји и подигне добро дете. Племенито људско биће највећа је вредност на свету, грађевина је над грађевинама, лепота над лепотама, храм над храмовима.

БЕЛЕШКА О ПИСЦУ

Невена Витошевић рођена је 1967. године у Београду. Пише поезију и прозу. Такође, слика и илуструје. Објавила је шеснаест књига (*Молитва за човека што иде пругом, Милујем Те белим крилима, Биће које воли, Песме савршене љубави, Љубав, Златни пресек душе...*), од којих седам за децу (*Маштованка, Буквар Ћирилко, Мали Анђео – Хришћанство за децу и родитеље, Бајка о анђелу који је поклатио своја крила...*). Књиге су јој превођене на руски, белоруски и македонски језик. Поједине су објављене с њеним илустрацијама (или са репродукцијама њених слика), а две су проглашене за најлепше књиге на сајмовима књига у Москви, Минску и Београду. Добила је више књижевних награда. Завршила је општу књижевност, а магистрирала је и докторирала на Одсеку за позориште. Заједно са мајком, књижевницом Вјером Вукшић Витошевић, приређује за штампу књиге свога оца књижевника Драгише Витошевића (1935–1987). Ради као уредник у Заводу за уџбенике.

САДРЖАЈ

СРПСКЕ СРЕДЊОВЕКОВНЕ ВЛАДАРКЕ И СВЕТИТЕЉКЕ	2
АНА, МАЈКА СВЕТОГ САВЕ	4
ЈЕЛЕНА АНЖУЈСКА, КРАЉИЦА ДОЛИНЕ ЈОРГОВАНА	8
ЦАРИЦА ЈЕЛЕНА, ЈЕДИНА ЖЕНА НА СВЕТОЈ ГОРИ	12
МАЈКА ЈЕВРОСИМА, КРАЉИЦА ЈЕЛЕНА МРЊАВЧЕВИЋ	16
КНЕГИЊА МИЛИЦА, ВЛАДАРКА У НАЈТЕЖИМ ВРЕМЕНИМА	20
МОНАХИЊА ЈЕФИМИЈА, ПРВА СРПСКА ПЕСНИКИЊА	24
ЈЕЛЕНА БАЛШИЋ КОСАЧА, ГОСПОДАРИЦА ЗЕТЕ И ВЕЛИКА ВОЈВОТКИЊА ХУМА	28
ПРЕПОДОБНА МАТИ АНГЕЛИНА, СТУБ ЈЕДНЕ СВЕТЕ ПОРОДИЦЕ	32
АНА ЈАКШИЋ ГЛИНСКА, БАКА РУСКОГ ЦАРА ИВАНА ГРОЗНОГ	36
БЕЛЕШКА О ПИСЦУ	40
РЕЧИ ЗАХВАЛНОСТИ	41

НЕВЕНА ВИТОШЕВИЋ

СРПСКЕ КРАЉИЦЕ

СРЕДЊОВЕКОВНЕ ВЛАДАРКЕ И СВЕТИТЕЉКЕ

Велике жене херојског доба!

У овој раскошно илустрованој књизи срећемо жене које су српским владарима биле одане супруге, својој деци пожртвоване мајке, а народу милостиве добротворке.

Поједине су чак велике Христове Светитељке.

Као на филму, у књизи се ређају сцене из живота на српским средњовековним дворовима дочаравајући нам једно сасвим другачије време, обележено необичном духовном снагом, великом борбеношћу и христоликом љубављу према ближњима.

Пред нама је блистави, али и трагични српски средњи век, приказан кроз ликове најзначајнијих српских владарки, чија нас непролазна светлост подстиче да истрајемо у врлини на путу оданости породици, вери и отаџбини.

www.knjizaraodisej.rs

